

Теорія

ISSN 2078-7782

і практика

**У ПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНИМИ
СИСТЕМАМИ**

ФІЛОСОФІЯ
ПСИХОЛОГІЯ
ПЕДАГОГІКА
СОЦІОЛОГІЯ

3' 2022

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ СИСТЕМАМИ:
філософія, психологія, педагогіка, соціологія**
Щоквартальний науково-практичний журнал 3'2022
Видання засновано 2000 р.

Головний редактор:
Романовський О.Г., член-кор. НАПН, д-р пед. наук

Координаційна рада:
Сокол Є. І., член-кор. НАН України, д-р техн. наук (заст.гол.ред.)

Товажнянський Л.Л., член-кор. НАН України, д-р техн. наук (заст. голови)

Андрущенко В.П., акад. НАПН України, д-р філос. Наук

Бабаєв В.М., акад. НАПН України, д-р наук з держ. управління

Бойчук Ю. Д., член-кор. НАПН, д-р пед. наук

Биков В.Ю., акад. НАПН України, д-р техн. наук

Гардоцька Т., хабілітований д-р наук (Польща)

Ліаш Н., д-р техн. наук, (Румунія)

Коваленко О.Е., д-р пед. наук

Копитов Р.А., д-р інж. наук (Латвія)

Кучабський О. Г., д-р наук з держ. управ. (Польща)

Луговий В.І., акад. НАПН України, д-р пед. наук

Масирова Р.Р., акад. МАНПО, д-р пед. наук (Казахстан)

Олав Аарна, д-р екон. наук (Естонія)

Сеппо Холтта, д-р наук (Фінляндія)

Фетинюк В. д-р економ. наук (Молдова)

Держвидання
Свідоцтво: **КВ №5212**
від **18.06.2001 р.**

Засновники видання:
Національний технічний університет „Харківський політехнічний інститут”,
Харківський національний педагогічний університет ім.Г.С.Сковороди,
Українська інженерно-педагогічна академія

Видається за рішеннями Вчених рад, протоколи:
НТУ “ХПІ” №6 від 23.09.2022
ХНПУ ім.Г.С.Сковороди № 7 від 02.09.2022
УПА № 2 від 14.09.2022

З М І С Т

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ЗМІСТУ

<i>Романовський О. Г., Штученко І. Є., Татаєвська М. М., Вракіна В. В.</i> Психологічні чинники формування стану щастя особистості під час воєнного стану.....	3
<i>Сірко Р. І., Слободяник В. І.</i> Архетипічний образ відьми у жіночих ініціативних сюжетах казкотерапії.....	18
<i>Підбуцька Н. В., Мартиненко Є.</i> Формування лідерської компетентності майбутніх психологів засобами психолого-педагогічного тренінгу в процесі професійної підготовки.....	30
<i>Худавердієва В. А.</i> Сутність соціально-культурного аспекту туризму та релігійного паломництва як соціальних потреб індивіда.....	45

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

<i>Holubnycha L. O., Zelenska L. D.</i> History of development of the system and activity-based approach to education	60
<i>Резнік С. М., Кузнецова Г. А.</i> Сутність та структурні компоненти базової професійної компетентності майбутніх інженерів	71
<i>Ігнатюк О. А.</i> Аналіз зарубіжного досвіду країн північної Європи щодо моделей професійної підготовки майбутніх творчих педагогів-лідерів в умовах вищої освіти	84
<i>Гончаренко Т. Є., Костенко О. В.</i> Відповідність навчальних програм ESP кафедри іноземних мов НТУ “ХПІ” розвитку загальних професійних компетентностей майбутніх іт-фахівців	96

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНІВ ЛІДЕРСТВА, УПРАВЛІННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ОБ’ЄКТУ

<i>Кіпенський А. В., Пономарьов О. С., Гура Т. В.</i> Розвиток інтелігентності лідера	103
<i>Кухаренко В. М.</i> Основні особливості підготовки експерта та лідера дистанційного курсу	116

Liudmyla Holubnycha

doctor of pedagogical sciences, professor, professor of the department of foreign languages
№3, Yaroslav Mudryi National Law University; Kharkiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-8252-9893

E-mail: golubnichaya11@gmail.com

Liudmyla Zelenska

doctor of pedagogical sciences, professor, professor of the department of educology and
innovative pedagogy, H. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; Kharkiv,
Ukraine

ORCID: 0000-0002-3324-5173

E-mail: zelenskaya_ludmila@ukr.net

**HISTORY OF DEVELOPMENT OF THE SYSTEM AND ACTIVITY-BASED
APPROACH TO EDUCATION**

Abstract. the article reveals the meaning of the notions “activity” and “system” both in general and pedagogical science context as the integration components of the system and activity-based approach to education. The purpose of the article is to characterize the concept of the system and activity-based approach and describe its development applied to the educational process. Emphasis is placed on the history of the development of the system and activity-based approach.

The results of the investigation made it possible to conclude reveal that the idea to combine system-based and activity-based approaches does not belong to one scientist. It appears in a number of works of philosophers and psychologists of the first part of the 20th century. Considering the issues of teaching and raising a child gave a substantial impulse to the development of this idea in the 1960s-1990s. Nowadays the studied methodological approach to educational process complements other ones.

Key words: methodological approach, activity, system, development of the system and activity-based approach, education, system-based approach, activity-based approach.

Людмила Голубнича

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов №3,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого; Харків, Україна

E-mail: golubnichaya11@gmail.com

Людмила Зеленська

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної
педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. Сковороди;
Харків, Україна

E-mail: zelenskaya_ludmila@ukr.net

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХІДУ ДО НАВЧАННЯ

Анотація. у статті розкрито значення понять “діяльність” і “система” як у загальному, так і в педагогічно-науковому контексті як інтеграційних компонентів системно-діяльнісного підходу до навчання. Мета статті – охарактеризувати поняття системно-діяльнісного підходу та описати його розвиток у застосуванні до навчального процесу. Акцент зроблено на історії розвитку системно-діяльнісного підходу.

Результати дослідження дозволили зробити висновок, що ідея поєднання системного та діяльнісного підходів належить не одному вченому, а зустрічається в ряді робіт філософів і психологів першої половини ХХ ст. Розгляд питань навчання та виховання дитини дав істотний поштовх розвитку цієї ідеї в 1960-1990-х роках. Нині досліджуваний методичний підхід до освітнього процесу доповнює інші методологічні підходи.

Ключові слова: методологічний підхід, діяльність, система, розвиток системно-діяльнісного підходу, освіта, системний підхід, діяльнісний підхід.

Людмила Голубнича, Людмила Зеленська

Розширена анотація для ознайомлення з цією темою:
“Історія розвитку системно-діяльнісного підходу до навчання”

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зміни в суспільному житті ведуть до змін у системі освіти. Численні педагогічні теорії забезпечують розуміння методологічних основ виховання в контексті цінностей, що відповідають конкретній соціокультурній та економічній ситуації. Науковою основою концепції освіти є методологічні підходи, що визначають суттєві напрями розвитку всіх складових системи освіти.

Вивчення історії формування та розвитку науково-методологічних підходів, що лежать в основі сучасної освітньої моделі, є актуальним у зв'язку з тим, що сучасні теоретичні дослідження даної проблеми, а також практична педагогічна діяльність потребують методологічного обґрунтування, яке, на думку І. Ковальченка, “відіграє вирішальну роль у науковому пізнанні” [24, с. 15], оскільки об'єктивні знання, що формують наукову теорію, дозволяють прогнозувати нові якості об'єкта дослідження та встановлювати нові пізнавальні завдання, які служать основою для розробки методів, спрямованих на подальше вивчення дійс-

ності [24, с. 40]. Тобто теорія є основою для методології, а методологія є засобом отримання нових знань, які будуть розвивати теорію.

Дане дослідження зосереджено на історії становлення та розвитку системно-діяльнісного підходу до навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Проблема системно-діяльнісного підходу до освіти є предметом багатьох досліджень. Безсумнівно, що найбільший внесок у розвиток явища зробили В. Давидов, Д. Ельконін, П. Гальперін, А. Леонт'єв та Л. Вигодський. Серед останніх досліджень найбільшу частку складають роботи, присвячені прикладним аспектам зазначеного питання, як-от: особливості реалізації підходу у викладанні математики в загальноосвітній школі (В. Далінгер, С. Доценко та інші), методи навчання дітей молодшого шкільного віку (Халід Мехмуд, Ваджіха Канвал, Мухаммад Накіб уль Халіл Шахін, Н. Мільнікова) та студентів вищої школи (Дж. Біггс, Ч. Тан, М. Брейніг, С. Шарма, Р. Кумар). Науковий дискурс у сфері роз-

витку метапредметних навчальних результатів збагачений Н. Аксьоновою, Дж. Робертсом, щодо вдосконалення навичок мислення – Л. Роміциною.

Формування цілей статі (постановка завдання). Охарактеризувати суть поняття “системно-діяльнісний підхід” та описати його генезис щодо реалізації в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Системно-діяльнісний підхід виник як поєднання системного підходу до організації освітнього процесу та його діяльнісної інтерпретації.

Говорячи про розвиток системно-діяльнісного підходу в контексті організації освітнього процесу, для розуміння сутності досліджуваного явища важливо усвідомити зміст його інтеграційних компонентів. При цьому важливо підкреслити, що діяльність від самого початку є однією із найважливіших ознак людського існування, яке пов’язане з цілеспрямованою зміною зовнішнього світу та самої людини. Саме через діяльність розкривається сутність людини.

Усі форми людської діяльності є історичними. На них впливає поділ праці, що зумовлено значним зростанням потреб людей, їх різноманітністю.

Діяльність є об’єктом відображення як конкретних наук, так і філософії. Сам термін вперше був використаний у XIX столітті в німецькій класичній філософії. Діяльність тлумачилася як процес усвідомлення мети, перетворення ідеального в матеріальне.

Особливої актуальності вивчення категорії «діяльність» набуло в XX столітті через ускладнення її функцій, посилення впливу її результатів на людину (сфери психології та екології). З’явилося прагнення різних наук не лише використати філософську традицію засвоєння даної категорії, а й віднайти нові сторони її прояву. У зв’язку з цим високою активністю відзначаються дослідження в галузі

психології, соціології, політології, екології, економічної теорії, етики. Названі науки використовують діяльнісний підхід до проявів як суспільної, так й індивідуальної свідомості.

Вивчення діяльності стало центральною темою психології, пов’язаною насамперед із іменами С. Рубінштейна та А. Леонтьєва. Вчені стали розробниками двох напрямів, що заклали основи діяльнісного підходу в психології, як-то: особистісного напрямку, за яким формується особистість у діяльності (С. Рубінштейн [32]) та діяльності як предмету (А. Леонтьєв [27]). Вагомий внесок належить і Л. Виготському, який започаткував знаково-символічний напрям.

У педагогічній науці у якості основних видів діяльності розглядають ігрову, навчальну та трудову.

Досліджуючи системність, важливо зазначити, що системний підхід у педагогіці передбачає ставлення до педагогіки як до системи, тобто сукупності добре структурованих і тісно взаємопов’язаних елементів. Такий підхід, на відміну від традиційно-тематичного, є більш якісним і сучасним. Системний підхід визначається п’ятьма основними принципами: цілісність, ієрархія, структурованість, множинність і послідовність.

Розуміння того, що педагогіка є досить складною системою, що поєднує в собі значну кількість цілей, завдань, принципів, форм і методів, складає основу системного підходу в педагогічній науці.

Ідея поєднання системного та діяльнісного підходів належить переважно вітчизняним ученим. Вона розглядалася насамперед у працях філософів і психологів. Утім саме праці зарубіжних і вітчизняних психологів і педагогів 1960-1990-х років, які розробляли питання навчання і виховання дитини, зокрема проблеми розвивального навчання, надали значного поштовху розвитку системно-діяльнісного підходу.

Актуалізація системно-діяльнісного підходу пов'язана з розробкою та впровадженням стандартів освіти Нової української школи. В їх основі лежить діяльнісна парадигма навчання, яка передбачає розвиток особистості учня на основі використання універсальних методів організації діяльності. Процес навчання розуміється не тільки як засвоєння системи знань, умінь і навичок, що становлять інструментальну основу компетенцій учня, а і як процес розвитку особистості, набуття духовно-морального та соціального досвіду.

Системно-діяльнісний підхід до організації освітнього процесу може бути успішно застосованим поряд із іншими методологічними підходами.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, системно-діяльнісний підхід до навчання є інтеграцією його складових, тобто системного підходу до організації освітнього процесу та його діяльнісної інтерпретації. Іншими словами, він являє собою освітній процес як сукупність різноманітних взаємопов'язаних і взаємозалежних видів діяльності всіх суб'єктів, які в ньому беруть участь.

Характеристика діяльності як окремого поняття припадає на ХІХ століття. Цей термін був уведений до науко-

вого обігу представниками німецької класичної філософії, а пік її вивчення припав на ХХ століття як центральна теми психології. У педагогіці цей термін асоціюється з ігровою, навчальною та трудовою діяльністю, оскільки вони вважаються провідними в процесі навчання.

Термін «система» означає набір добре структурованих і тісно взаємопов'язаних елементів. У педагогічній науці системний підхід визначається п'ятьма основними принципами: цілісність, ієрархія, структурованість, множинність і послідовність.

Задум поєднання системного та діяльнісного підходів належить не одному вченому. Ця ідея зустрічається в низці наукових праць філософів і психологів першої половини ХХ століття. Розгляд питань навчання та виховання дитини дав істотний поштовх розвитку цього підходу в 1960-1990-х роках. Нині досліджуваний методологічний підхід до навчання доповнює інші та сприяє опису основних психологічних умов і механізмів процесу навчання, структури навчальної діяльності здобувачів освіти, адекватних сучасним освітнім пріоритетам.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми і вимагає виявлення особливостей застосування названого підходу в практиці роботи закладів освіти різних рівнів.

Problem setting. Every change in public life leads to changes in the education system. Numerous pedagogical theories provide an understanding of the methodological foundations of education in the context of values that correspond to a particular socio-cultural and economic situation. The scientific basis of the concept of education is methodological approaches that determine the significant directions of development of all components in the educational system.

The study of the history of forming and developing scientific and methodological approaches underlying the

modern educational model is relevant due to the fact that modern theoretical research of this problem, as well as practical pedagogical activities require methodological justification, which, according to I. Kovalchenko, "Plays a crucial role in scientific knowledge" [24, p. 15], because the objective knowledge that forms the scientific theory allows to predict new qualities of the object of study and to establish new cognitive tasks, which, in turn, serve as a basis for developing methods aimed at further study of reality [641, p. 40]. That is, theory is the foundation for methodology, while methodology is a means

of gaining new knowledge that will develop the theory.

Modern education is characterized by a whole set of methodological approaches, including system and activity-based approach, axiological, anthropological, cultural, competence-based, personality-oriented, technological, etc. Any of the above methodological approaches to education, through a set of general principles, describes the goals of education, the selection of content and the organization of educational process, evaluation of educational results. Today it is obvious that the modern model of education is designed and practically implemented on the basis of the listed methodological approaches, which, in turn, interact and complement each other.

We focused our research on the history of the formation and development of system and activity-based approach to education.

Recent research and publication analysis. The problem of the system and activity-based approach to education is the subject of many researches. There is no doubt that the biggest contribution to the development of the phenomenon belongs to V. Davydov [7], D. Elkonin [11, 12], P. Galperin [16], A. Leontiev [26, 27], and L. Vyhodskiy [35]. Speaking about more recent researches, it is important to mention that mostly works are devoted to applied aspects of the issue such as: the peculiarities of realization of the approach in teaching mathematics at secondary school (V. Dalinger [8], S. Dotsenko [9], and others), educational methods and techniques to be used by primary school children (Khalid Mehmood, Wajiha Kanwal, Muhammad Naqeeb ul Khalil Shaheen [21], N. Milnikova [28]) and higher school students (J. Biggs, C. Tang [4]; M. Breunig [5]; S. Sharma, R. Kumar [33]). Scientific discourse in the field of development of meta-subject educational results is enriched by N. Aksionova [1], J. Roberts [29], especially as for improvement of thinking skills is developed by L. Romitsyna [30].

Highlighting previously unsolved parts of the general problem to which this

article is devoted. However, summarizing the development of the system and activity-based approach to education as a general question of pedagogical history has not been the subject of detailed scientific investigation yet.

Paper objective is to characterize the notion of the system and activity-based approach and describe its development applied to the educational process.

Paper main body. The system and activity-based approach appeared as a combination of the system-based approach to the organization of the educational process and its activity interpretation, i.e. the understanding of the educational process as a set of diverse interrelated and interdependent activities of all the subjects involved in it.

Speaking about the history of the development of the system and activity-based approach to the educational process, in order to understand the essence of the studied phenomenon it is important to realize the core of its integration components. Consequently, it is significant to mention that activity is one of the most important attributes of human existence from the very beginning, which is associated with a purposeful change in the external world and the person himself. It is through activity that the essence of a person is revealed.

Depending on the needs of people, activity is traditionally divided into: 1) material (satisfaction of primary needs - in food, clothing, tools - through a change in external nature); 2) socio-political (various forms of influence on social relations, organization of public life); 3) spiritual (in the field of science, art, religion, etc.).

All forms of human activity are historical. They are influenced by the division of labour, which is due to the significant growth in the needs of people, their diversity.

As a result, activity in society appears as a system, the elements of which are people, their needs and interests, the subject of activity, motives for activity, goals, means and forms of its implementation. An important role is played by the subsystem of

political, legal and social institutions as subjects of legislative regulation of activities in society. Spiritual activity allows people not only to develop an attitude towards the social (collective) aspects of life, but also to find satisfaction of individual needs in solving the eternal problems of life, death, faith, etc.

Considering activity as a process, we should note that it includes:

- 1) a set of programs for transforming the world, practices;
- 2) actions arising from any program;
- 3) operations.

Any activity requires special training (education), experience, competence. The high dynamics of civilizational processes is connected with the problem of the correlation between the traditional and the innovative in the activity programs.

Activity is an object of reflection of both specific sciences and philosophy. The term itself was first used in the 19th century in German classical philosophy. So G. V. F. Hegel considered the triad “goal - activity - material” [17, p. 312-327]. Activity is what embodies the original goal (objective, but ideal) into material (also objective, but real). Activity is the process of realizing the goal, turning the ideal into the material. In dialectical materialism, activity is a specifically human form of a person's active relationship to the world around him, the content of which is its expedient change and transformation.

The study of activity became especially relevant in the 20th century due to the complication of its functions, the growing influence of its results on a person (the spheres of psychology and ecology). The desire of various sciences was clearly manifested not only to use the philosophical tradition of categorical assimilation of activity, but also to find new aspects of its manifestation. In this regard, researches in the field of psychology, sociology, political science, ecology, economic theory, and ethics are distinguished by high activity. They use an activity-based approach to the

manifestations of both social and individual consciousness.

The study of activity has become a central theme of psychology, associated primarily with the names of S. Rubinshtein and A. Leontiev. The first step towards the recognition of activity as a subject of psychology was taken in 1922 by S. Rubinshtein in his work “The principle of creative amateurism” [32]. He initiated the activity interpretation of the psyche. Conventionally, there can be distinguished three areas of research, in which the contours of the activity-based approach in psychology are laid:

1) the sign-symbolic direction in the development of the psyche (developed by L. Vygotskyi [35]);

2) a personal direction, according to which a personality is formed in activity (developed by S. Rubinshtein [32]);

3) activity as an independent subject of research (the direction was developed by A. Leontiev [27]).

The priority of transferring the philosophical category “activity” to the psychological ground also belongs to S. Rubinshtein. It was he who first singled out objective activity as a subject of psychological science. He drew attention to the fact that the formation of an ideal plan can be carried out in the initiative of a person, the result of which is developing mental properties.

It should be noted that in world science the attitude to the term “activity” is ambiguous. In English, the word “activity” means any kind of practical or cognitive activity of a person. However, as A. Leontiev noted, not all manifestations of a person's vital activity can be attributed to activity. Genuine activity is always connected with the transformation of reality [26].

In pedagogy, playing, educational and labour activities are distinguished as the main, leading ones. In psychology, the structure of activity is adopted, which includes the following components: need - motive - task - means (of solving the problem) - actions - operations.

Considering system, it is significant to mention that the system-based approach in pedagogy presupposes an attitude to pedagogy as a system – a set of well-structured and closely interconnected elements. This approach, in contrast to the traditional subject, is more qualitative and modern. In general, a system-based approach is determined by five basic principles: integrity, hierarchy, structuring, multiplicity and consistency.

The last principle (*consistency*) essentially unifies all the others, since it says that each object can have all the features of the system.

The principle of *integrity* says that all elements of the system are a single whole. That is, they are all subject to common principles, goals and objectives.

Hierarchy is a set of elements of the system, each of which has a certain value and is subordinated to other elements or itself subordinates other elements of the system.

Structuring is the combination of various elements of the system into separate subsystems according to certain characteristics.

Each of these subsystems, in turn, can have various connections with other subsystems. *Multiplicity* involves the use of many different models to describe each individual element and the entire system as a whole.

Understanding the fact that pedagogy is a very complex system, consisting of a large number of goals, objectives, principles, forms and methods is a system-based approach to pedagogy.

The idea of combining system-based and activity-based approaches belongs mainly to domestic scientists and was considered primarily in the works of philosophers (E. Ilyenkov [18], M. S. Kagan [19], P. Kopnin [22], V. Lektorsky [25], E. Yudin [36] and others) and psychologists (A. Asmolov [2], M. Basov [3], G. Kostyuk [23], A. Leontiev [26], S. Rubinshtein [32], V. Rubtsov [31] and others).

A significant impetus to the development of this idea was given by the

work of foreign and domestic psychologists and teachers of the 1960s-1990s, who developed the issues of teaching and raising a child (L. Vyhotskyi [35], V. Davydov [6, 7], L. Zankov [37], A. Leontiev [27], D. Feldstein [14], L. Fridman [15], D. Elkonin [11, 12], K. van Parreren [20], E. Erickson [13]), well-known methodologists-scientists who developed the problems of developmental education (A. Vorontsov [34], O. Dusavitskyi [10] and others).

The actualization of the system and activity-based approach is associated with the development and implementation of new educational standards. They are based on the activity paradigm of education, which postulates the development of the student's personality on the basis of the development of universal methods of activity as the goal of education. The process of learning is understood not only as the assimilation of a system of knowledge, skills and abilities that make up the instrumental basis of the student's competencies, but also as a process of personal development, acquiring spiritual, moral and social experience.

Following this theory in the formation of the content of education involves, in particular, an analysis of the types of leading activities (playing, learning, and communication), the allocation of universal educational activities that generate competencies, knowledge, skills and abilities.

Nowadays the system and activity-based approach makes it possible to describe most fully the main psychological conditions and mechanisms of the learning process, the structure of students' learning activities, adequate to modern educational priorities. Other methodological approaches to education, such as competence-based, student-centred, and others, not only do not contradict the system and activity-based approach to designing, organizing and evaluating the results of education, but also complement it.

Conclusions of the research. Thus, the system and activity-based approach to

education is the integration of its components, i.e. the system-based approach to the organization of the educational process and the activity-based interpretation. In other words it represents the educational process as a set of diverse interrelated and interdependent activities of all the subjects involved in it.

While “activity” as notion is an attribute of a human being, activity as a term refers to the 19th century and was introduced by German classical philosophy and the peak of its study came in the 20th century as a central theme of psychology. In pedagogy the term is associated with playing, educational and labour activities since they are distinguished as the main, leading ones in learning process.

Term “system” means a set of well-structured and closely interconnected elements. In pedagogical science a system-

based approach is determined by five basic principles: integrity, hierarchy, structuring, multiplicity and consistency.

The idea to combine system-based and activity-based approaches does not belong to one scientist. It appears in a number of works of philosophers and psychologists of the first part of the 20th century. Considering the issues of teaching and raising a child gave a substantial impulse to the development of this idea in the 1960s-1990s. Nowadays the studied methodological approach to education complements other ones and contributes to description of the main psychological conditions and mechanisms of the learning process, the structure of students’ learning activities, adequate to modern educational priorities.

The research does not cover all the aspects of the problem under study.

Список літератури:

1. Аксенова Н. И. Системно-деятельностный подход как основа формирования метапредметных результатов / Н. И. Аксенова // Теория и практика образования в современном мире: материалы междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, февраль 2012 г.). – Санкт-Петербург. Реноме. – 2012. – С. 140 – 142
2. Асмолов А. Г. Принципы организации памяти человека: системно-деятельностный подход к изучению познавательных процессов / А. Г. Асмолов // Учебно-методическое пособие. – Москва. Академия. – 1985. – С. 126
3. Басов М. Я. Развитие человека как активного деятеля в окружающей его среде / М. Я. Басов // Психологическое развитие. В кн. М. Я. Басов “Общие основы педологии”. – Москва. Алетейя. – 2007. – С. 776
4. Biggs, J., Tang, C. (2011), “Train-the-trainers: Implementing outcomes-based teaching and learning in Malaysian higher education”, *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, no. 8, pp. 1 – 19
5. Breunig, M. (2017), “Experientially learning and teaching in a student-directed classroom”, *Journal of Experiential Education*, no. 40 (3), pp. 213 – 230
6. Давыдов В. В. Деятельность / В. В. Давыдов. – [электронный ресурс]. – Режим доступа: http://rurpedia.org/psiho/page/davidov_vv_deyatelnost (дата звернення: травень 25, 2022)
7. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения: опыт теоретического и экспериментально-психологического исследования / В. В. Давыдов. – Москва. – 1989
8. Далингер В. А. Системно-деятельностный подход к обучению математике / В. А. Далингер // Наука и эпоха: монографія. – Воронеж. ВГПУ. – 2011. – С. 230 – 293
9. Доценко С. О. Реалізація системно-діяльнісного підходу на уроках математики / С. О. Доценко // Педагогіка та психологія. – Харків. – 2016. – Вип. 55. – С. 52 – 63
10. Дусавицький О. К. Система розвивального навчання в дзеркалі шкільної практики / О. К. Дусавицький //

Вісник Харківського національного університету, сер. Психологія. – 2000. – № 493. – С. 16 – 21

11. Эльконин Д. Б. Психологические вопросы формирования учебной деятельности / Д. Б. Эльконин // Вопросы психологии обучения и воспитания. – Москва. – 1971

12. Эльконин Д. Б. Избранные психологические труды / Д. Б. Эльконин. – Москва. – 1989

13. Erikson, J. (1950), “Childhood and Society”

14. Фельдштейн Д. И. Психология становления личности / Д. И. Фельдштейн. – Москва. Междунар. пед. акад. – 1994. – С. 192

15. Фридман Л. М. Психология детей и подростков / Л. М. Фридман. – Москва. Издательство Института Психотерапии. – 2003

16. Гальперин П. Я. Метод “срезов” и метод теории поэтапного формирования умственных действий / П. Я. Гальперин // Вопросы психологии. 1966. № 4. С. 132 – 137

17. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук. Наука логики / Г. В. Ф. Гегель. – Москва. Мысль. – 1975. – Т. 1. – С. 452

18. Ильенков Э. В. Собрание сочинений в десяти томах / Э. В. Ильенков. – Москва. Канон-плюс. – 2019

19. Каган М. С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа) / М. С. Каган. – Москва. Политиздат. – 1974. – С. 328

20. Karl Van Parreren C. F. (1990), “Leren op school [Learning in school]”, Groningen, WoltersNoordhoff

21. Khalid Mehmood, Wajiha Kanwal, Muhammad Naqeeb ul Khalil Shaheen (2021), “Implementation of activity based teaching at primary level: a theoretical perspective”, PJER, vol 4, issue 1, pp. 15 – 33

22. Копнин П. В. Идея как форма мышления / П. В. Копнин. – Киев. – 1963

23. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – Київ. – 1989

24. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования / И. Д. Ковальченко. – Москва. Наука. – 2003. – С. 486

25. Лекторский В. А., Садовский В. Н. О принципах исследования систем / В. А. Лекторский, В. Н. Садовский // Вопросы философии. – 1960. – № 8. – С. 49 – 54

26. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – Москва. – 2005. – С. 352

27. Леонтьев А. Н. Основы теории речевой деятельности / А. Н. Леонтьев. – Москва. – 1974. – С. 5 – 20

28. Milnikova, N. (2015), “System-and-Activity-Based approach in teaching to primary schoolchildren”, Primary Education, 3 (1), pp. 42 – 48

29. Roberts, J. W. (2014), “Beyond learning by doing: Theoretical currents in experiential education”, Routledge

30. Роміцина Л. В. Діяльнісний підхід до навчання учнів математики: розвиток мислення, спрямованого на майбутнє / Л. В. Роміцина // Інноваційна педагогіка. – 2020. – Вип. 27. – С. 74 – 77

31. Рубцов В. В. Социально-генетическая психология развивающего образования: деятельностный подход / В. В. Рубцов. – Москва. МГППУ. – 2008

32. Рубинштейн С. Л. Принцип творческой самодеятельности / С. Л. Рубинштейн // Ученые записки высшей школы г. – Одессы. – 1922. – Т. 2

33. Sharma Sonal, Kumar Rakesh (2018), “Activity based learning system in higher education: a student centred approach”, International Journal of Social Science, no. 7 (4). pp. 469 – 474

34. Воронцов А. Б., Чудинова Е. В. Учебная деятельность: введение в систему Д. Б. Эльконина – В. В. Давыдова / А. Б. Воронцов, Е. В. Чудинова. Москва. 2004

35. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Выготский. – Москва. – 1991

36. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности. Методологиче-

ские проблемы современной науки / Э. Г. Юдин. – Москва. – 1978

37. Занков Л. В. Избранные педагогические труды / Л. В. Занков. – Москва. Дом педагогики. – 1999. – С. 608

References:

1. Aksionova, N. I. (2012), “System and activity-based approach as the basis for the formation of meta-subject results”, Theory and practice of education in the modern world: Materials of international scientific conference (St. Petersburg, February, 2012), pp. 140-142

2. Asmolov, A. G. (1985), “Principles of organization of human memory: a system and activity-based approach to the study of cognitive processes”, A teaching aid, Moscow: Academy, p. 126

3. Basov, M. Ya. (2007), “The Development of a person as an active figure in his environment”, Psychological development, In the book M. Ya. Basov general foundations of pedology, Moscow: Aleteyya, p. 776

4. Biggs, J., Tang, C. (2011), “Train-the-trainers: Implementing outcomes-based teaching and learning in Malaysian higher education”, Malaysian Journal of Learning and Instruction, no. 8, pp. 1 – 19

5. Breunig, M. (2017), “Experientially learning and teaching in a student-directed classroom”, Journal of Experiential Education, no. 40 (3), pp. 213 – 230

6. Davydov, V. V. “Activity”, available at: http://rupedia.org/psiho/page/davyidov_vv_deyatelnost (Data of application: May 25, 2022)

7. Davydov, V. V. (1989), “Problems of developmental education: the experience of theoretical and experimental psychological research”, Moscow

8. Dalinger, V. A. (2011), “System and activity-based approach to teaching mathematics”, In Science and Epoch: monograph ed. O. I. Kirikova, Voronezh: VSPU, pp. 230 – 293

9. Dotsenko, S. O. (2016), “Implementation of system and activity-based approach in mathematics lessons”, Pedagogy and psychology, Kharkiv, issue. 55, pp. 52 – 63

10. Dusavitskyi, O. K. (2000), “The system of developmental learning in the mirror of school practice”, Bulletin of the Kharkiv National University, ser. Psychology. no. 493, pp. 16 – 21

11. Elkonin, D. B. (1971), “Psychological issues of the formation of educational activity”, Questions of the psychology of education and upbringing, Moscow

12. Elkonin, D. B. (1989), “Selected psychological works”, Moscow

13. Erikson, J. (1950), “Childhood and Society”

14. Feldshtein, D. I. (1994), “Psychology of personality development”, Moscow: Intern. ped. acad., p. 192

15. Fridman, L. M. (2003), “Psychology of children and adolescents”, Moscow: Publishing House of the Institute of Psychotherapy

16. Galperin, P. Ya. (1966), “The method of “Slices” and the method of the Theory of the stage-by-stage development of mental actions”, Questions of psychology, no. 4. pp. 132 – 137

17. Hegel, G. W. F. (1975), “Encyclopedia of philosophical sciences. Science of logic”, Moscow: Thought, v. 1, p. 452

18. Ilyenkov, E. V. (2019), “Collected works in ten volumes”, Moscow, Canon-plus

19. Kagan, M. S. (1974), “Human activity (Experience of system analysis)”, Moscow: Politizdat, p. 328

20. Karl Van Parreren C. F. (1990), “Leren op school [Learning in school]”, Groningen, WoltersNoordhoff

21. Khalid Mehmood, Wajiha Kanwal, Muhammad Naqeeb ul Khalil Shaheen (2021), “Implementation of activity based teaching at primary level: a theoretical perspective”, PJER, vol 4, issue 1, pp. 15 – 33

22. Kopnin, P. V. (1963), “Idea as a form of thinking”, Kyiv

23. Kostyuk, H. S. (1989), "Educational process and mental development of personality", Kyiv
24. Kovalchenko, I. D. (2003), "Methods of historical research", Moscow: Nauka, p. 486
25. Lektorskyi, V. A., Sadovskyi V. N. (1960), "On the principles of systems research", Questions of philosophy, no. 8, pp. 49 – 54
26. Leontiev, A. N. (2005), "Activity. Consciousness. Personality", Moscow, p. 352
27. Leontiev, A. N. (1974), "Fundamentals of the Theory of Speech Activity. Moscow. pp. 5 – 20
28. Milnikova, N. (2015), "System-and-Activity-Based approach in teaching to primary schoolchildren", Primary Education, 3 (1), pp. 42 – 48
29. Roberts, J. W. (2014), "Beyond learning by doing: Theoretical currents in experiential education", Routledge
30. Romitsyna, L. V. (2020), "Activity-based approach to teaching mathematics to students: the development of future-oriented thinking", Innovative pedagogy, vyp. 27, pp.74 – 77
31. Rubtsov, V. V. (2008), "Socio-genetic psychology of developing education: activity-based approach", Moscow: MGPPU
32. Rubinstein, S. L. (1922), "The principle of creative amateur performance", Scientific notes of the higher school in Odessa, vol. 2
33. Sharma Sonal, Kumar Rakesh (2018), "Activity based learning system in higher education: a student centred approach", International Journal of Social Science, no. 7 (4). pp. 469 – 474
34. Vorontsov, A. B., Chudinova E.V. (2004), "Educational activity: introduction to the system of D. B. Elkonin – V. V. Davydov", Moscow
35. Vyhotskyi, L. S. (1991), "Pedagogical psychology", Moscow
36. Yudin, E. G. (1978), "System approach and principle of activity. Methodological problems of modern science", Moscow
37. Zankov, L. V. (1999), "Selected pedagogical works", Moscow: House of Pedagogy, p. 608

Стаття надійшла до редколегії 17.09.2022